

Jukka Annala

**AMMATILLISEN REFORMIN VAIKUTUS NÄYTTÖTUTKINTONA
SUORITETTAVIIN TUTKINTOIHIN**

**AMMATILLISEN REFORMIN VAIKUTUS NÄYTTÖTUTKINTONA
SUORITETTAVIIN TUTKINTOIHIN**

Jukka Annala
Opinnäytetyö
Lukukausi: kevät 2017
Rakennustekniikan koulutusohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Tekniikan yksikkö, Rakennustekniikan koulutusohjelma

Tekijä: Jukka Annala
Opinnäytetyön nimi: Ammatillisen reformin vaikutus näyttötutkintona suoritettaviin tutkintoihin

Työn ohjaaja: Martti Hekkanen

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: kevät 2017 Sivumäärä: 32 + 2 liitettä

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää nykyisen näyttötutkintojärjestelmän ja uuden ammatillisen opetuksen reformin vaikutuksia näyttötutkintojärjestelmään. Kyselytutkimukset ja opettajien haastattelut toteutettiin Oulun seudun ammattiopiston Haukiputaan yksikössä. Kohderyhmänä olivat rakennusalan aikuiskoulutusopiskelijat sekä opettajat, joilla oli kokemusta aikuiskoulutuksesta.

Tutkimuksessa käytettiin esimerkkitutkinnon osana rakennusalan perustutkinnon runkovaiheen töitä. Ajatuksena oli hakea uusia näkökulmia työvaiheen suorittamiseen näyttötutkintona ja samalla pohtia ammatillisen reformin myötä tulevaa lakimuutosta.

Asiasanat: näyttötutkinnot, ammatillinen reformi, koulutus, rakennusalan opetus

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Civil engineer, House Building Engineering

Author(s): Jukka Annala

Title of thesis: Reformation of the vocational upper secondary education affect the competence-based qualification.

Supervisor(s): Martti Hekkanen

Term and year when the thesis was submitted: Spring 2017

Number of pages 32 + 4 pages of appendices

The purpose of this study is to find out how today's competence-based qualification system and the reformation of vocational upper secondary education affect the competence-based qualification system on the whole. Inquiries and teacher interviews were implemented in Oulun seudun ammattiopisto vocational school unit in Haukipudas. Target groups were both adult students and teachers of adult students in the study programme Construction.

Vocational module carcassing phase works in study programme Construction is used as an example in the study. The idea is to search for new perspectives on the qualification of a vocational module through competence-based qualification system, at the same time taking into consideration the upcoming reformation and change in the legislation concerning vocational upper secondary education.

Keywords: competence-based qualification, reform of vocational, education, teaching of building and construction

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 OPETUSSUUNNITELMA	5
2.1 Opetussuunnitelman ammattitaitovaatimukset runkovaiheen töissä	5
3 NÄYTTÖTUTKINTO	7
3.1 Näyttötutkintoja koskeva lainsäädäntö	7
3.2 Näyttötutkinnot voimassa olevan sopimuksen mukaan	8
3.3 Näyttötutkinnon suorittaminen	9
3.4 Henkilökohtaistaminen näyttötutkintoon	9
3.5 Ammattitaidon osoittaminen ja arviointi näyttötutkinnoissa	10
4 AMMATILLINEN OPETUS UUDISTUU	12
4.1 Valtioneuvoston ajatukset toimenpiteistä	12
4.2 Valtioneuvoston ajatukset uusista rahoitusmalleista	14
4.3 Opetus- ja kulttuuriministeriön ehdotus koulutussopimuksen käyttöönotosta ammatillisessa koulutuksessa	15
4.4 Ehdotus koulutussopimusmallista	17
5 PUURUNGON VALMISTUS NÄYTTÖTUTKINTONA	19
5.1 Nykyinen opintosuunnitelman mukainen toteutus OSAO:ssa	19
5.1.1 Tutkinnon suoritus OSAO:ssa	20
5.1.2 Esimerkkinä autotallin puurungon pystytys	21
5.2 Opiskelijoiden ajatukset runkotyövaiheesta	21
5.2.1 Kyselyn tarkoitus	21
5.2.2 Kyselyn tulokset	22
5.2.3 Runkotyöt uuden reformin mukaisesti OSAO:ssa	23
5.3 Opettajien näkökulma tulevasta reformin vaikutuksesta	24
5.4 Uuden reformin mukainen tutkinnonosan suoritus	25
6 AMMATILLINEN OPPIMINEN VUONNA 2025	26
6.1 Ammatillisen osaamisen visio vuonna 2025	26
6.2 Ammatillinen osaaminen muuttuu	27
POHDINTA	30

1 JOHDANTO

Olen ollut rakennusalla melkein 20 vuotta. Tästä ajasta olen toiminut rakennusalan opetustehtävissä 13 vuoden ajan, josta olen ollut opettajana Oulun seudun ammattiopiston nuorisasteella neljä vuoden ajan ja nyt viimeiset yhdeksän vuotta aikuiskoulutuksessa. Aikuiskoulutuksen tutkintojärjestelmät ovat siis hyvin tutut.

Nuorisasteen ja aikuiskoulutuksen suurimmat erot liittyvät opetussuunnitelmiin. Nuorisasteen opiskelijat noudattavat Opetushallituksen laatimaa opetussuunnitelmaa, kun taas aikuiskoulutuksessa on opetussuunnitelman laadita jätetty koulutuksen järjestäjän vastuulle. Tästä johtuen on Suomessa aikuiskoulutuksessa todella monta opetussuunnitelmaa, ja kaikki nämä poikkeavat toisistaan. Uuden ammatillisen reformin myötä tämä raja-aita tulee poistumaan.

Tässä opinnäytetyössäni tarkastelen uuden ammatillisen reformin vaikutusta nykyiseen tutkintojärjestelmään Oulun seudun ammattiopiston (OSAO) Haukiputaan yksikön rakennusosaston näkökulmasta. Opinnäytetyössäni vertaan rakennusalan perustutkinnon työvaiheen 2.2.1 runkovaiheen työt, nykyistä suorittamista reformin myötä tuleviin lakimuutoksiin. Reformin mukaan tutkintosuoritukset tulee tehdä tulevaisuudessa oikeilla työmailla, jonne opiskelijalla on koulutussopimus vrt. nykyinen työssäoppimissopimus. Lisäksi reformissa on esitetty muutosta arvioijien rooliin. Nykyinen kolmikanta-arviointi olisi siis jäämässä pois ja tilalle olisi tulossa kaksikanta-arviointi. Tulevaisuudessa arvioinnin suorittaisi opettaja ja työelämän edustaja.

Tulevaisuuteen katsottaessa on edessä väkisinikin isoja koulutuksellisia muutoksia. Jo pelkästään kova kilpailu työpaikosta asettaa omat haasteensa. Löytyykö enää perusosaamiselle kysyntää, vai onko jokaisella oltava jokin sellainen taito, jolla erottua massasta. Tähän olen hakenut vastauksia ammatillisesta visiosta vuonna 2025.

2 OPETUSSUUNNITELMA

Näyttötutkintoperusteisessa koulutusjärjestelmässä tutkinnon suoritus toteutetaan todellisessa työympäristössä eli oikealla työmaalla. Työympäristön on oltava siis todellinen rakenteilla oleva omakoti-, rivi- tai kerrostalotyömaa. Näin voidaan varmistua opetushallituksen laatimien tutkinnonperusteiden täyttyvän.

OSAO:lla on tämä järjestetty siten, että opiskelijaryhmä rakentaa omakotitalon, jossa tehtävät tutkinnon suoritukset eli näytöt täyttävät tutkinnonperusteiden kriteerit.

2.1 Opetussuunnitelman ammattitaitovaatimukset runkovaiheen töissä

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa tehdä seuraavat opetushallituksen runkotoiden ammattitaitovaatimukset:

- suunnitella työnsä piirustuksien ja/tai rakennetta koskevan työselityksen avulla
- tehdä materiaali- ja työmenekkilaskelmia sekä runkorakentamiseen liittyviä mittauksia käyttäen perusmittavälineitä esim. mittanauhaa, vesivaakaa, vaaituskonetta, tasolaseria ja putkilaseria
- tehdä ulko- ja väliseinätyöt sekä vesikaton runkotyöt eristystöineen suunnitelmien ja asiakirjojen mukaan
- vastaanottaa, siirtää ja työstää runkotöissä käytettäviä materiaaleja, joita ovat betoni, tiili, puu, teräs tms. yleisesti käytettävä ja rakennusmääräykset täyttävä materiaali
- asentaa puuikkunoita ja -ovia
- esitellä suullisesti ja arvioida omaa työtään ja oman työnsä laatua
- tehdä työhönsä liittyviä aloitus- ja lopetustöitä
- lajitella jätteet ja uusiokäyttää materiaaleja
- ottaa huomioon työssään materiaalien ominaisuudet ja materiaalien yhteistoiminnan
- ottaa huomioon rakenteen toiminnan pääperiaatteet ja kosteuden sekä ilmaston ja vuodenajan vaikutuksen materiaalin toimintaan
- ottaa huomioon myös työmaan muut urakoitsijat ja toimijat

- ottaa huomioon työssään LVIS-järjestelmät
- käyttää runkotöiden vaatimia tavallisia työkaluja
- käyttää henkilökohtaisia suojaimia
- ottaa huomioon työturvallisuusnäkökohdat ja ylläpitää työkykyä
- asentaa harjakattokaiteet
- käyttää henkilönostimia
- asentaa holvireunakaiteet
- käyttää nosturin ohjausmerkkejä
- pystyttää kaksi metriä korkean telineen
- käyttää tiilileikkuria.

Nämä ammattitaitovaatimukset ovat kattavat perustutkintoa suorittavalle opiskelijalle. (Runkovaiheen työt e-perusteet)

3 NÄYTTÖTUTKINTO

Rakennusalan koulutus on ollut, ja on varmasti tulevaisuudessa, yksi halutuimmista toisen asteen opiskelualoista. Valitettavasti paikkoja on vain rajoitetusti varsinkin nuorisoasteella. Nuorisoasteen opiskelupaikkoihin haku tapahtuu yhteishaussa. Esimerkiksi Oulun seudun ammattiopistossa (OSAO) aloituspaikkoja on 80 yhteisvalinnassa vuonna 2017. Opiskelupaikat ovat jakautuneet Haukiputaan yksikön ja Kaukovainion yksikön kesken suhteessa 32-48.

Myös yhteisvalinnan ulkopuolelta on mahdollisuus hakea rakennusalan perustutkintoon. Opiskelupaikat on tarkoitettu aikuisille, mikä mahdollistaa heille pääsyn vastaavaan koulutuksen aikuiskoulutuksen puolella. Koulutus sinänsä eroaa nuorisoasteen koulutuksesta mm. siten, että yleissivistäviä aineita ei enää opiskella. Aikuiskoulutuksessa suoritetusta tutkinnosta käytetään nimitystä näyttötutkintona suoritettu tutkinto.

3.1 Näyttötutkintoja koskeva lainsäädäntö

Tutkinnon järjestäjät ja eri tutkintotoimikunnat noudattavat työssään mm. seuraavia lakeja, asetuksia ja lisäksi heillä on apunaan näyttötutkintoja koskevat määräykset ja ohjeet.

Keskeiset säädökset ovat:

- laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta (631/1998)
- asetus ammatillisesta aikuiskoulutuksesta (812/1998)
- valtioneuvoston asetus ammatilliseen aikuiskoulutukseen liittyvästä henkilökohtaistamisesta (794/2015, muut. 575/2016)
- laki ammatillisesta peruskoulutuksesta (630/1998)
- asetus ammatillisesta peruskoulutuksesta (811/1998)
- laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta (1705/2009)
- valtioneuvoston asetus opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta (1766/2009)
- hallintolaki (434/2003)

- opetus- ja kulttuuriministeriön asetus ammatillisen koulutuksen tutkintorakenteesta annetun opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksen liitteen muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta (443/2016).

Näyttötutkintojen määräykset

- tutkintojen perusteet (OPH:n määräykset)
- opiskelijan terveydentilaa koskevat vaatimukset ammatillisissa perustutkinnoissa (OPH:n määräys 27/011/2015)
- opiskelijan terveydentilaa koskevat vaatimukset ammatti- ja erikoisammattitutkinnoissa (OPH:n määräys 28/011/2015)
- todistukset näyttötutkinnoista, näyttötutkintoihin valmistavasta koulutuksesta ja muusta ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaisesti ammatillisesta lisäkoulutuksesta (OPH:n määräys 20/011/2015)
- näyttötutkintomestari, koulutusohjelma 25 op (OPH:n päätös 1/440/2016)
- tutkintotoimikuntien asiakirjojen arkistointi (OPH:n määräys 36/011/2012)
- tutkintotoimikuntien arkistonmuodostussuunnitelma 2016 (OPH:n määräys 19/011/2016)
- näyttötutkintojen tutkintomaksujen tilittäminen Opetushallitukselle (OPH:n määräys 6/011/2011 ja muutos 19.11.2012)
- pysyvästi säilytettävät kunnalliset opetustoimen asiakirjat (Kansallisarkiston määräys 321/43/03) (Näyttötutkinto-opas s.6-7).

3.2 Näyttötutkinnot voimassa olevan sopimuksen mukaan

Näyttötutkinto on erityisesti aikuisille suunniteltu joustava tutkinnon suorittamistapa, jossa periaatteena on asiakaslähtöisyys. Näyttötutkinto suoritetaan osoittamalla tutkinnon perusteissa edellytetty ammattitaito ensisijaisesti aidoissa työelämän tuotanto- ja palvelutilanteissa. Näyttötutkinnon suorittaja osallistuu usein valmistavaan koulutukseen, jonka avulla hankitaan tarvittavaa ammattitaitoa.

(OPH Näyttötutkinnot)

3.3 Näyttötutkinnon suorittaminen

Tutkinnon suorittamisen henkilökohtaistamisessa noudatetaan näyttötutkinnon perustemääräystä tutkinnon muodostumisesta, tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksista ja osaamisen arvioinnista. Koulutuksen järjestäjä suunnittelee yhdessä tutkinnon suorittajan kanssa, miten tutkinnon suorittaja osoittaa tutkinnon perusteissa edellytetyn ammattitaidon. Ammattitaidon osoittaminen suunnitellaan tutkinnon osittain. Näyttötutkinnon tutkintotilaisuudet järjestetään pääsääntöisesti työpaikoilla. Koulutuksen järjestäjän on suunnitellessaan ja järjestäessään tutkintotilaisuuksia tehtävä yhteistyötä niiden työpaikkojen kanssa, joilla tutkintotilaisuudet järjestetään. (Näyttötutkinto-opas s.30)

Näyttötutkintona suoritettava ammatillinen perustutkinto muodostuu pakollisista ja valinnaisista ammatillisista tutkinnon osista. Tutkintoon tai siihen sisältyvään osaamisalaan sisältyy vähintään yksi pakollinen ja vähintään yksi valinnainen tutkinnon osa. Näyttötutkintona suoritettavaan ammatilliseen perustutkintoon ja tutkinnon osiin ei sovelleta ammatillisen peruskoulutuksen mitoitusperusteita (so. osaamispisteitä). (Näyttötutkinto-opas s.25)

3.4 Henkilökohtaistaminen näyttötutkintoon

Näyttötutkinnot ovat ammattitaidon hankkimistavasta riippumattomia tutkintoja. Ammattitaitoa on voitu hankkia työssä, harrastuksissa, koulutuksella tai muulla tavoin. Näyttötutkinto suoritetaan osallistumalla tutkintotilaisuuksiin, joissa osoitetaan näyttötutkinnon perusteiden mukainen ammattitaito. (Näkökulmia henkilökohtaistamiseen s.7)

Tutkintotilaisuuksiin tullaan pääsääntöisesti näyttötutkintoihin valmistavan koulutuksen kautta, mutta osa suorittaa näyttötutkinnon ilman valmistavaa koulutusta. Molemmissa tapauksissa on keskeistä tunnistaa henkilöllä jo oleva osaaminen, jotta vältetään tarpeettomalta valmistavalta koulutukselta, mutta toisaalta varmistetaan henkilön mahdollisuudet suoriutua hyväksytysti tutkintotilaisuuksista. Jokaiselle näyttötutkinnon suorittajalle tulee ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaan henkilökohtaistaa näyttötutkintoon ja siihen valmis-

tavaan koulutukseen hakeutuminen, tutkinnon suorittaminen ja tarvittavan ammattitaidon hankkiminen. Vastuu henkilökohtaistamisesta on koulutuksen järjestäjällä. (Näkökulmia henkilökohtaistamiseen s.7)

Koulutuksen järjestäjä selvittää hakeutujan esittämien asiakirjojen ja muiden selvitysten perusteella hakeutujan lähtökohdat, edellytykset ja aiemmin hankitun osaamisen, joilla voi olla vaikutusta tutkinnon suorittamiseen ja tarvittavan ammattitaidon hankkimiseen. Koulutuksen järjestäjä ja hakeutuja sopivat yhteisesti henkilölle soveltuvasta näyttötutkinnosta tai sen osasta ja tekevät tarvittaessa yhteistyötä koulutuksen tai tutkinnon hankkijan, työpaikan edustajan ja muiden asiantuntijoiden kanssa. Aiemmin hankittu osaaminen tunnistetaan käyttämällä monipuolisesti erilaisia alalle soveltuvia menetelmiä. (Näkökulmia henkilökohtaistamiseen s.8)

3.5 Ammattitaidon osoittaminen ja arviointi näyttötutkinnoissa

Näyttötutkinto-oppaan mukaan tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa tutkintotilaisuuksissa henkilökohtaistamista koskevan asiakirjan mukaisesti. Ammattitaito osoitetaan pääsääntöisesti työelämän todellisissa työtehtävissä. Käytännön työtehtävien lisäksi 36 tutkintosuoritusta voidaan tarvittaessa täydentää, jotta kaikki ammattitaitovaatimukset tulevat kattavasti ja luotettavasti osoitetuiksi. Täydentäviä menetelmiä ovat mm. kirjalliset kuvaukset, videointi ja haastattelu. Tutkinnon perusteisiin sisältyvät erillispätevyudet suoritetaan siten kuin niistä on ohjeistettu. Ammattitaidon osoittamistavat on määrätty tutkinnon perusteissa. Näyttötutkinnon järjestäjä ei voi jättää noudattamatta tutkinnon perusteita tai poiketa niistä. (Näyttötutkinto-opas s.35-36)

Tutkinnon suorittajalle voidaan tutkinnon perusteiden salliessa antaa mahdollisuus täydentää tutkintosuorituksiaan suullisesti tilaisuudessa, johon osallistuu tutkinnon suorittajan lisäksi yksi tai useampi arvioija. Arvioija kirjaa keskustelun aikana tehdyt havainnot arviointilomakkeeseen. Tällä menettelyllä varmistetaan tutkintosuoritusten kattavuus ja arvioinnin luotettavuus. Tämä mahdollisuus voidaan järjestää tutkinnon osan suorittamisen yhteydessä tai sitten, kun kaikki tutkinnon osien suoritukset on tehty. (Näyttötutkinto-opas s.36)

Arviointimenetelmät

Osaamisen arvioinnissa tulee perusteellisesti ja huolellisesti tarkastella sitä, miten tutkinnon suorittaja on osoittanut osaavansa sen, mitä tutkinnon perusteissa ko. tutkinnon osan ammattitaitovaatimuksissa edellytetään. Osaamisen arvioinnissa tulee käyttää tutkinnon perusteissa määriteltyjä ammattitaitovaatimuksia ja osaamisen arvioinnin kriteerejä. Arvioinnissa tulee käyttää monipuolisesti erilaisia ja ensisijaisesti laadullisia arviointimenetelmiä. Vain yhden menetelmän käytöllä ei välttämättä saada luotettavaa tulosta. Arvioinnissa otetaan huomioon ala- ja tutkintokohtaiset erityispiirteet tutkinnon perusteiden mukaisesti. (Näyttötutkinto-opas s.36)

Osaamisen arviointi

Osaamisen arvioinnilla annetaan tietoa tutkinnon suorittajan osaamisesta ja varmistetaan tutkinnon perusteiden ammattitaitovaatimusten mukainen osaaminen. Tutkinnon suorittajan osaamista arvioidaan monipuolisesti vertaamalla sitä tutkinnon perusteissa määrättyyn osaamiseen. Arvioijat, jotka on perehdytetty arviointitehtävään, arvioivat tutkintotilaisuuksissa tutkinnon suorittajan osaamista hänelle laaditun henkilökohtaistamista koskevan asiakirjan mukaisesti. Arvioinnin tulee olla suunnitelmallista, ja sen tulee kattaa kaikki tutkinnon perusteiden 37 ammattitaitovaatimukset. Jatkuvan arvioinnin periaatetta ei ole näyttötutkintojärjestelmässä. Ennen tutkintotilaisuuden aloittamista tutkinnon suorittajan tulee selvästi saada tietoonsa arviointiperusteiden soveltaminen omalta kohdaltaan. (Näyttötutkinto-opas s.36-37)

4 AMMATILLINEN OPETUS UUDISTUU

Suomen hallitus asetti vuonna 2015 yhdeksi kärkihankkeekseen ammatillisen opetuksen uudistamisen. Tätä varten opetus- ja kulttuuriministeriössä perustettiin työryhmä ja hanke sai nimekseen Ammatillisen koulutuksen reformi.

Reformissa uudistetaan koko ammatillinen koulutus. Nykyiset lait yhdistetään uudeksi sekä nuoria että aikuisia koskevaksi lainsäädännöksi. Lisäksi uudistetaan koulutuksen rahoitus, ohjaus, tutkintorakenne, koulutuksen toteuttamismuotoja sekä järjestäjäjärkennettä. Uudistus valmistellaan tiiviissä yhteistyössä ammatillisen koulutuksen kentän ja sidosryhmien kanssa. Reformin uudistukset tulevat voimaan vuoden 2018 alusta.

Reformilla on tarkoitus lähentää nuorisoasteen opiskelijoiden ja aikuisopiskelijoiden koulutusten eroja. Tämä tarkoittaa käytännössä myös sitä, että molempia koulutusmuotoja koskevaa lakia ollaan poistamassa. Uusi laki tähtää entistä enemmän työpaikoilla tapahtuvaan oppimiseen ja nopeampaan työllistymiseen. Siksi uuden lain keskeisimmät lähtökodit ovatkin asiakaslähtöisyys ja osaamisperusteisuus. Uuden lain myötä myös ammatillisen koulutuksen rahoitusmuodot tulevat uudistumaan vuoden 2018 alusta.

Syyt ammatillisen koulutuksen uudistamiseen ovat välttämättömät, koska tulevaisuudessa työelämässä tarvitaan uudenlaista osaamista sekä ammattitaitoa. Uudistumisen edellytyksenä on myös se, että koulutukseen on käytettävissä aiempaa vähemmän valtion rahaa.

4.1 Valtioneuvoston ajatukset toimenpiteistä

Valtioneuvoston tavoitteena on uudistaa ammatillisen koulutuksen kokonaisuutta koskeva toimintalainsäädäntö ja purkaa päällekkäisyydet yhdistämällä nykyiset lait ammatillisesta peruskoulutuksesta ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta uudeksi laiksi, jossa keskeisenä lähtökohtana on osaamisperusteisuus ja asiakaslähtöisyys.

Tarkoituksena on tehdä ammatillisen koulutuksen tutkintouudistus sekä keventää tutkintojärjestelmään liittyvää sääntelyä ja hallintoa tutkintoja laaja-alaistamalla ja erillisten tutkintojen määrää vähentämällä. Lisäksi halutaan siirtyä yhteen tapaan, jolla osoitetaan osaaminen sekä toteutetaan osaamisen arviointi. Samalla selkeytetään henkilökohtaistamiseen liittyviä prosesseja siten, että ne soveltuvat kaikille asiakasryhmille. (Valtioneuvosto)

Ammatillisen koulutuksen opiskelijavalintoja ja hakupalveluja halutaan myös uudistaa. Tavoitteena on luoda ja ottaa käyttöön uusi koulutussovitussopimusmalli, joka mahdollistaa joustavat polut työpaikalla tapahtuvan oppimisen edistämiseen ja tutkinnon suorittamiseen käytännönläheisesti. Keskeisenä kohderyhmänä otetaan huomioon myös maahanmuuttajat. (Valtioneuvosto).

Koulutuksen järjestäjäjärjestelmän kehittämiseen käynnistetään ohjelma, jolla turvataan koulutuksen järjestäjäverkon palvelukykyä sekä koulutuksen saavutettavuutta ja alueellista kattavuutta järjestäjäjärjestelmää uudistamalla. (Valtioneuvosto).

Ammatillisen koulutuksen järjestäjien toimintaprosesseja ja oppimisympäristöjä halutaan uudistaa ja digitalisoida. Tavoitteena on kehittämisohjelma, jonka puitteissa uudistetaan ammatillisen koulutuksen toimintaprosesseja osaamisperusteiseksi ja asiakaslähtöiseksi, tehostetaan ja joustavoitetaan koulutuksen järjestäjien toimintaa, kevennetään hallintoa ja vahvistetaan opetushenkilöstön osaamista (työelämäyhteistyö; oppimisympäristöt; osaamisen tunnustamista, henkilökohtaistamista ja oppimista tukevat palvelut; oppimateriaalit ja simulaattorit; oppisopimuskoulutuksen prosessien digitalisointi; koulutuksen järjestäjien ohjaus ja toiminnan tehostaminen). (Valtioneuvosto)

Ammatillisen koulutuksen työelämälähtöisyyttä halutaan myös vahvistaa sekä edistää nopeaa työmarkkinoille siirtymistä lisäämällä ja monipuolistamalla työpaikalla tapahtuvaa opiskelua ja vahvistamalla sen ohjausta opettajien ja työpaikkaohjaajien yhteistyönä. Erityisesti nuorten oppisopimuskoulutusta lisätään ja työnantajille siitä koituvaa hallinnollista ja taloudellista taakkaa vähennetään.

Lisäksi parannetaan työpaikalla tapahtuvan opiskelun laatua ja lisätään koulutuksen järjestäjien yhteistyötä nuorten työpajatoiminnan kanssa osana ammatillisen koulutuksen reformia yksilöllisten opintopolkujen ja erilaisten oppimisympäristöjen rakentamiseksi. Näitä tavoitteita tukevia digitaalisia palveluita ja oppimisympäristöjä kehitetään ja otetaan laajasti käyttöön sekä vahvistetaan opetushenkilöstön osaamista. (Valtioneuvosto)

4.2 Valtioneuvoston ajatukset uusista rahoitusmalleista

Ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmä uudistetaan yhtenäiseksi kokonaisuudeksi yhdistämällä nykyiset ammatillisen peruskoulutuksen, ammatillisen lisäkoulutuksen, oppisopimuskoulutuksen ja ammatillisten erikoisoppilaitosten rahoitusjärjestelmät. Rahoitusjärjestelmään sisällytetään myös tutkintotavoitteisen työvoimakoulutuksen rahoitus ja osa tutkintoon johtamattoman työvoimakoulutuksen rahoituksesta. Ko. rahoitusosuus kohdennetaan TE-palvelun asiakaskunnan koulutukseen. Myös toiminnan vaikuttavuuden ja tehokkuuden painoarvoa lisätään koulutuksen järjestäjien rahoituksessa ja puretaan asiakaslähtöistä, tuloksellista ja tehokasta toimintaa rajoittavaa sääntelyä. (Valtioneuvosto)

Ammatillisen koulutuksen säätely- ja ohjausjärjestelmää uudistetaan siten, että kaikkea ammatillista koulutusta säädellään jatkossa yhdellä järjestämisluvalla. Uudistetaan ohjausjärjestelmää tuloksellisuuteen, laatuun ja vaikuttavuuteen painottuvaksi ja virtaviivaistetaan koulutuksen järjestäjien toiminnan ohjausta. (Valtioneuvosto)

Oppisopimuskoulutuksen ja työpaikoilla tapahtuvan oppimisen houkuttelevuutta lisätään työnantajan, koulutuksen järjestäjän ja opiskelijan näkökulmista. (Valtioneuvosto).

4.3 Opetus- ja kulttuuriministeriön ehdotus koulutussopimuksen käyttöönotosta ammatillisessa koulutuksessa

Opetus ja kulttuuriministeriö (OKM) on teettänyt selvityksen tulevan reformin vaikutuksista ammatilliseen koulutukseen. (OKM julkaisu 2016:8). Selvityksessä on kuvattu koulutussopimismalli, jolla tulevaisuudessa voitaisiin suorittaa ammatillinen tutkinto.

Hallitusohjelmassa on nimenomaiseksi tavoitteeksi asetettu lisätä työpaikoilla tapahtuvaa oppimista. Koulutussopimusmallin käyttöönoton tavoitteena on juuri tukea tämän tavoitteen saavuttamista. Koulutussopimusta ei pidetä työsopimuksena niin kuin oppisopimusta.

Yleisesti on arvioitu, että työn avulla kouluttautumisen mahdollisuuksien lisääminen parantaa muun muassa niiden nuorten tilannetta, joilla peruskoulun jälkeiset opinnot ovat jääneet aloittamatta tai keskeytyneet. Toisaalta tiedetään, että ammatilliseen peruskoulutukseen hakeutuvissa olisi huomattava joukko opiskelijoita, jotka voisivat valita pääasiassa työssä järjestettävän koulutuksen. Käytännön työssä kouluttautumisen mahdollisuuksien lisääminen uskotaan parantavan myös vaikeasti työllistyvien tilannetta samoin kuin useiden maahanmuuttajien kouluttautumismahdollisuuksia. Työpaikalla tapahtuva kouluttautuminen myös madaltaa työntekijöiden kynnystä työllistyä ja työnantajien kynnystä työllistää.

Nykyisessä ammatillisen koulutuksen järjestelmässä on aivan ilmeisiä puutteita, koska käytännön työssä ammattiin opiskeleminen on jäänyt opiskelijamäärältään vähäiseksi, vaikka tarvetta ja halukkuutta osapuolilla on. Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain mukainen työssäoppiminen on lisännyt työpaikalla tapahtuvaa oppimista ja laajennetun työssäoppimisen kokeilut on koettu hyväksi. Se ei ole kuitenkaan muodostunut sellaiseksi väyläksi, että sitä hyödyntämällä olisi voinut pääasiassa työssä oppien kouluttautua ammattiin, vaikka se säädösten puitteissa olisikin mahdollista. Työpaikalla tapahtuvalle oppimiselle ei ole asetettu ylärajaa, mutta oppisopimuskoulutus on tähän saakka ollut käytännössä lähes ainoa mahdollisuus kouluttautua pääosin työssä, mutta

sen käyttö ei ole nuorten koulutuksessa toivotulla tavalla lisääntynyt. (OKM julkaisu 2016:8 s.25)

OKM:n julkaisua varten teetetty kysely kertoo työpaikalla tapahtuvasta oppimisesta.

Opiskelijoiden kiinnostus työpaikoilla kouluttautumiseen perustuu muun ohella siihen, että se antaa monessa tapauksessa hyvän mahdollisuuden työllistyä. Toisaalta valmentavan koulutuksen yhteydessä toteutetut jaksot mahdollistavat tutustumisen työelämään ja ammatteihin. Yrityksiä pidetään hyvinä oppimisen paikkoina myös sen johdosta, että niissä olevat laitteet ja työympäristöt ovat monesti ajanmukaisempia kuin oppilaitoksissa. Nuorten opiskelijoiden halukkuudesta huolimatta opintojen suorittaminen käytännön työssä ei ole suuresti lisääntynyt, koska oppisopimuspaikkoja on vain niukasti tarjolla nuorille. (OKM julkaisu 2016:8 s.26)

Aikuisopiskelijoilla oli taas halukkuutta suorittaa opintonsa työssäoppimiskausilla, mutta monesti taloudelliset resurssit ovat esteenä pitkiin työssäoppimiskausiin. Varsinkin Pohjois-Suomen alueella voi opiskelija joutua liikkumaan jopa satoja kilometrejä. Opiskelijoilla ei aina ole käytössään autoa, eivätkä julkiset kulkuyhteydetkään ole aina käytettävissä.

Opiskelijoiden näkökulmasta työpaikalla tapahtuva oppiminen on hyvin houkuttelevaa. Työpaikalla tapahtuvan oppimisen onnistumisessa tärkeää on toimintamallien selkeys ja yhdenmukaisuus sekä ohjauksen ja tuen riittävyys. Kokemus kuulua työyhteisöön vaikuttaa merkittävästi työpaikalla tapahtuvan oppimisen houkuttelevuuteen ja onnistumiseen. Opiskelijoilla ei ole kuitenkaan halukkuutta eikä välttämättä mahdollisuksiakaan sitoutua pitkäkestoisesti, esimerkiksi kahdeksi vuodeksi työskentelemään yhdessä tai useammassa yrityksessä kokonaan ilman korvausta. Korvauksettomuutta ei välttämättä koeta ongelmaksi silloin, kun työssäolojaksot ovat lyhyitä ja opinnoista huomattava osa tapahtuu oppilaitoksessa. Mahdollisuudet ja sitä kautta myös halukkuus suorittaa ammatillisia opintoja työpaikalla kytkeytyvätkin vahvasti myös siihen, mikä on opiskelijan taloudellinen asema ammatillisten opintojen kestäessä. (OKM julkaisu 2016:8 s.28)

4.4 Ehdotus koulutussopimusmallista

Työpaikoilla ja niitä vastaavissa muissa ympäristöissä järjestettävä koulutus esitetään jatkossa toteutettavaksi yhden yhtenäisen osaamisperusteisen ja asiakaslähtöisen toimintamallin mukaisesti. Toimintamalli kokoaa ja yhtenäistää nykyisiä käytäntöjä huomioiden reformin toimeenpanossa ammatilliselle koulutukselle laaditut linjaukset. Lisäksi se tuo uusia elementtejä, joiden tarkoituksena on lisätä työpaikalla järjestettävän koulutuksen tarjontaa ja sen houkuttelevuutta kaikille osapuolille.

Koulutussopimuksella kouluttautuminen korvaisi nykyisen koulutusjärjestelmän työssäoppimisen, työssäoppimiseen ja oppisopimuskoulutukseen valmentautumisen sekä oppimisen työpaikkaan verrattavissa olevissa työvaltaisissa oppimisympäristöissä. Oppisopimus jäisi koulutussopimuksen rinnalle, mutta sitä yhtenäistettäisiin kaikilta mahdollisilta osin koulutussopimuksen kanssa, jotta saavutetaan kaikkien osapuolten toivomaa selkeyttä ja helppoa saavutettavuutta.

Suunnittelussa on haluttu varmistaa, että opiskelijan joustava siirtyminen oppilaitoksen, työpaikan ja muiden oppimisympäristöjen välillä olisi jatkossa mahdollisimman helppoa. Lisäksi on haluttu nostaa koulutusmuodon ja opiskelumenetelmän sijasta keskiöön opiskelijan tarve, johon perustuen lähdetään suunnittelemaan opiskelijalle mahdollisimman soveltuvaa osaamisen hankintatapaa.

Koulutussopimusmalli on laadittu soveltuvaksi kaikille ammatillisen koulutuksen opiskelijoille. Koulutussopimuksella sovittaisiin kaikesta ammatilliseen koulutukseen liittyvästä työpaikoilla ja työpaikan kaltaisissa oppimisympäristöissä tapahtuvasta oppimisesta, jota ei toteuteta oppisopimuksena. Opiskelijan työpaikalla tapahtuvaa oppimista, riippumatta siitä kummalla sopimuksella ja missä ympäristössä se tapahtuu, voitaisiin jatkossa kutsua ilman epäselvyyksiä työssä oppimiseksi. (OKM julkaisu 2016:8 s.36)

Sinänsä ehdotettu koulutussopimusmalli ei poikkea jo olemassa olevasta työssäoppimisjakson sopimuksesta. OSAO:lla on ollut jo pitkään käytössä sopimus

työpaikalla tapahtuvasta oppimisesta. Nykyinen sopimusmalli täyttää sisällöllään hyvinkin ehdotetun sopimusmallin. Suurin muutos lienee luopuminen termistä työssäoppiminen, joka korvattaisiin termillä koulutussopimus.

5 PUURUNGON VALMISTUS NÄYTTÖTUTKINTONA

Opetushallitus on laatinut näyttötutkintona järjestettävästä tutkinnosta ohjeistuksen eli tutkinnon perusteet. Runkotöiden tutkinnon perusteissa on asetettu ammattitaitovaatimukset ja ohjeet arviointiin. (<https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/esitys/1724170/naytto/tutkinnonosat/1724013>). Ammattitaitovaatimuksista tärkeimmät ovat pystyrungon pystytys, kattoristikoiden asennus ja tuenta.

Opinnäytetyössä kuvataan tämän hetkisen lain mukainen puisen rankarungon valmistus näyttötutkintona OSAO:n työmaalla Haukiputaalla.

Oppilaitoksen työmaalla rakennettiin runkotyöt perinteiseen rankarunkotyylisiin eli pystytolppa kerrallaan. Tällä tavalla rakennettaessa opiskelijat pääsevät tutustumaan hyvin rungon rakentamisen perusasioihin ja oppivat samalla rungon mitoituksen merkityksen ja osaavat antaa myöhemmin arvoa mittatarkkuudelle.

Tässä kohteessa opiskelijoille oli jaettu omat vastuuseinänsä, joiden valmistuksesta ja mittatarkkuudesta he ovat vastuussa. Lisäksi haasteen tuo toisten opiskelijoiden tekemät seinät, koska seinien liitosten olisi sovittava toisiinsa.

5.1 Nykyinen opintosuunnitelman mukainen toteutus OSAO:ssa

Jo useamman vuoden ajan on Haukiputaalla järjestetty tutkinnon suoritukset opiskelijatyömailla. Tämä on ollut hyvä järjestely oppilaiden kannalta. Opiskelijatyömaat eivät ole aikataulutettuja ja näin opiskelijat saavat tehdä rauhassa omien taitojensa ja jatkuvan ohjauksen mukaisessa aikataulussa tutkinnon suoritukset.

Sopivan pienet opiskelijaryhmät takaavat jokaiselle opiskelijalle mahdollisuuden päästä tekemään ja kokeilemaan eri työvaiheita, vaikka omakotitalossa ei työvaiheiden kesto olekaan pitkä. Näin kuitenkin voidaan varmistua, että opiskelijat saavat lähes jokaisesta työvaiheesta ja niihin käytettävistä työvälineistä hyvän ensituntuman, josta on hyvä jatkaa sitten myöhemmässä vaiheessa työelämään.

Opiskelijoille tehdyn kyselyn mukaan oli lähes jokainen opiskelija erittäin tyytyväinen nykyiseen opiskelujärjestelyyn. Moni opiskelija sai riittävästi oppia runkotoiden tekemisestä. Lisäksi moni opiskelija toivoi myös työssäoppimisjaksolla pääsevänsä jatkamaan runkotöitä ja näkemään myös eri tavalla tehtäviä runkorakenteita.

Oikeastaan ainoa, mitä opiskelijat jäivät kaipaamaan, oli seinäelementtien kokoaminen ja pystytys. Haukiputaalla on myös mahdollisuus tehdä seinärungot elementeiksi, mikä on nykypäivän rakentamista. Valitettavasti elementtitali oli varattuna nuorisooasteen opiskelijoille koko runkovaihteyden ajan. Elementtirakentamiseen opiskelijat pääsivät kuitenkin tutustumaan seuraamalla seinäelementtien pystytystä toisella opiskelijatyömaalla.

5.1.1 Tutkinnon suoritus OSAO:ssa

Opiskelija laatii ennalta suovitusta työsuorituksesta kirjallisen työsuunnitelman. Työsuunnitelmassa kuvataan kirjallisesti tuleva tehtävä ja esitetään laskelmat työhön tarvittavasta materialista ja käytettävästä ajasta. Lisäksi työsuunnitelmassa on esitetty työturvallisuuden vaikuttavat asiat.

Kun työsuunnitelma on valmis ja toteutuskelpoinen voi opiskelija suorittaa itse varsinaisen työosuuden. Työtä seurataan kolmikantaperiaatteella, jossa mukana ovat työelämän edustajat. Työn valmistuttua pidetään arviotikokous, jossa mukana ovat tutkinnonosan suorittaja, työnantajapuolen edustaja, työntekijäpuolen edustaja sekä oppilaitoksen edustaja. Arviointikokouksessa käydään suullisesti vielä läpi tehty työsuoritus. Samalla haastatellen tutkinnon suorittajaa. Lopuksi arvioidaan kolmikannassa sekä opiskelijan itsearviointina. Arvioinnit kirjataan arviointilomakkeelle, joka arkistoidaan.

Tällä tavalla voidaan varmistua, että tutkinnonsuoritus on toteutettu tutkinnonperusteiden mukaisesti.

5.1.2 Esimerkkinä autotallin puurungon pystytys

Runkotyövaiheessa on tärkeää ymmärtää rungon toimivuuden merkitys jo rakennusvaiheessa. (Kuva 1.) Usein opiskelijoilla ei ole riittävää ymmärrystä rakennuksen väliaikaisesta jäykistyksestä, joka huonosti tehtynä vaikuttaa myös lopputulokseen.

KUVA 1. Autokatoksen runkokuva (juvirik.fi 2016)

5.2 Opiskelijoiden ajatukset runkotyövaiheesta

Aikuiskoulutuksessa oleville opiskelijoille laaditun kyselyn perusteella voitaneen sanoa, että runkotöiden opetus kaikkine työvaiheineen on onnistunut OSAO:lla.

5.2.1 Kyselyn tarkoitus

Kyselyllä pyrittiin saamaan opiskelijoilta vastauksia runkorakentamisen perusasioihin. Ajatuksena oli saada palautetta opiskelijoilta heidän saamastaan runkotyöopetuksesta ja kuulemaan samalla heidän mielteitään opetuksen laadusta ja tutkinnonosan suorituksesta oppilaitoksen työmaalla.

Kysely laadittiin helpoiksi suoriksi kysymyksiksi, jolloin opiskelijat voivat vastata helposti suoriin kysymyksiin. Kyselyssä oli mahdollisuus antaa vastaus numeroina 1-5 sekä lisäksi oli mahdollisuus antaa kirjallinen palaute jokaisen kysymyksen kohdalla. Opiskelijat saivat vastata kysymyksiin anonyymisti paperille. Opiskelijoilta haettiin enemmän rakentavaa palautetta runkotöiden opetuksesta ja mielipiteitä, kuinka he olivat oppineet runkorakentamisen perusasiat.

5.2.2 Kyselyn tulokset

Kysely tehtiin kahdelle eri ryhmälle, jotka molemmat suorittivat runkotöiden näytön OSAO:n oppilaitostyömaalla. Kyselyyn vastasi kummastakin ryhmästä 75%:a opiskelijoista.

Ensimmäisessä kysymyksessä haluttiin kuulla opiskelijoiden oma näkemys runkotöiden onnistumisesta. Numeroarvona opiskelijoiden keskiarvoarviointias-teikolle 1-5 oli 3 ja sanalliset kommentit kuvasivat myös samaa, että asia osataan mutta tarvitaan lisäharjoitusta.

Toisessa kysymyksessä haluttiin tietää opiskelijoiden halusta tehdä runkotyöt jollain muulla tavalla. Tässä kohtaa vastaukset poikkesivat kahden ryhmän välillä ja ne erottuivat toisistaan, koska toinen ryhmä teki runkotyöt kappaletavara- rasta ja toinen ryhmä rakensi rungot elementiksi ja pystytti valmiit elementit. Kirjalliset vastaukset kuvastivat halua tehdä rungot elementeiksi sekä opetella elementtien pystystä. Kun taas toisissa vastauksissa rankarungon pystytyksen opettelu jäi puutteelliseksi.

Kysymyksessä kolme haluttiin tietää opiskelijoiden omaa taitotasoa tällä hetkellä. Opiskelijoiden numeroarvoksi saatiin kolme ja sanallisissa kommentteissa esille tuli perusasioiden hallinta. Opiskelijat kokevat hallitsevansa runkotöiden perustyövaiheet.

Neljännessä kysymyksessä haluttiin kuulla opiskelijoiden ymmärrystä runkorakenteen jäykistys- ja tuentaperiaatteista. Tähän kysymykseen saatiin lähes kaikilta vastanneilta opiskelijoilta kirjallinen vastaus. Vastanneista noin puolet kertoi ymmärtävänsä rungon jäykistämisen ja sen periaatteet. Loput vastanneista halusivat vielä lisäharjoituksia lähinnä rungon jäykistämisestä.

Kysymys viisi liittyi runkorakentamisessa käytettäviin työvälineisiin. Opiskelijat olivat arvioineet osaamisena numerolla neljä. OSAO:lla on oma perehdytys lomake, jossa perehdytään rakennustyömaan työvälineisiin heti koulutuksen alkuvaiheessa. Sanalliset opiskelijoiden kommentit kuvasivat hyvää osaamista niin puun työstö välineistä kuin mittaus välineistä.

Kuudennessa kysymyksessä opiskelijoilta kysyttiin heidän tietämystään runkorakentamisen mittatarkkuuksista ja toleransseista. Taas opiskelijoiden numero arvo oli kolme ja kirjallisista kommentteista voidaan päätellä, että hajontaa on. Muutama opiskelija kertoi osaavansa kiitettävällä tasolla, ja muutama kertoi tarvitsevänsä vielä kertusta. Loput opiskelijat kertoivat hallitsevänsä perusasiat mittatarkkuuksista ja toleransseista.

Viimeinen eli seitsemäs kysymys oli mielipidekysymys, jossa opiskelijoilta kysyttiin, saivatko he tehdä runkotöitä riittävästi. Lähes kaikki pitivät runkotöiden laajuutta riittävänä. Muutamalla oli jopa jäänyt aikaa oman seinän valmistuttua.

5.2.3 Runkotyöt uuden reformin mukaisesti OSAO:ssa

OSAO:n rakennusosastolla Haukiputaalla on aina rakennettu opiskelijavoimin omakotitalo. Talon rakentamisesta vastaa opiskelijaryhmä opettajan ja ammattimiehen ohjauksessa.

Tämä konsepti on ollut toimiva ja toimii myöskin tulevaisuudessa, vaikka uudessa reformissa painotetaan asiakaslähtöisyyttä, osaamisperusteisuutta sekä työssäoppimisen merkitystä.

Tässä opettajan rooli onkin tulevaisuudessa suuri. Hänen on luotava työssäoppimispaikkaa vastaavat olosuhteen oppilaitoksen työmaalle. Itse omakotitalon työvaiheet vastaavat rakennusalan perustutkinnon vaatimuksia tulevaisuudessa, ja täyttävät kaikilta osin myös vastaavien pienten yritysten talo projektit.

5.3 Opettajien näkökulma tulevasta reformin vaikutuksesta

Rakennusalan opettajia kutsuttiin keskustelemaan tulevasta ammatillisen opetuksen reformin tuomista muutoksista. Keskusteluun osallistuvat Risto Päckilä ja Jouko Pulkka Oulun seudun ammattiopistosta ja Lauri Kiuttu Oulun Aikuis-koulutuskeskuksesta. Olin ennalta laatinut kysymykset, joista kävimme keskustelua. Keskustelut laajenivat myös muihin aiheisiin, joita ei ollut kysymyksissä. Keskustelut uuden reformin voimaan tulosta, on ollut pääpiirteittäin positiivista. Vielähän kukaan ei osaa sanoa mitä kaikkea muuta uusi reformi tuo tullessaan.

Keskustelujen kääntyessä tutkintojen suorituksiin kokivat opettajat sen tuovan jollain tapaa myös helpotusta ainakin arviointiin. Nykyinen kolmikanta jää sivuun ja tilalle tulee kaksikanta-arviointi. Näin ollen arviointitilaisuus olisi laillinen jo kahden henkilön tekemänä. Tämä helpottaisi huomattavasti myös yritysten resursseja.

Opettajien resurssit tulevat koetukselle koulutussopimusten myötä. Jatkuva työmailla kiertäminen ja yhteydenpito työpaikkaohjaajiin sekä opiskelijoihin kysyy myös resursseja. Reformihan kannustaa työpaikalla oppimiseen, jolloin tämä voi aiheuttaa jopa lisäresurssin tarvetta. Tarkoitus on tehdä tutkinnonsuoritukset työpaikoilla. Tässä pitänee muistaa, että yritykset ovat resursoitu tiukoiksi niin aikataulua ja henkilöstöresurssia myöten. Tämä vaikuttaa siis opiskelijan koulutussopimukseen ja sen onnistumiseen.

Opiskelijoiden selviytyminen johtuu yritysten resursseista, etenkin asenteesta opiskelijoita kohtaan. Nykyisen kaltainen käytäntö ei tule palvelemaan ketään tulevaisuudessa ja reformin tavoitteet eivät täyty, ja siten ammattitaitoisen työvoiman riittävyys on uhattuna. Jos resurssia tulee riittävästi opiskelijoiden ohjaamiseen /opastamiseen on täysin mahdollista, että opiskelijat pysyvät mukana kiireisessä aikataulussa. Ilman aktiivista otetta ja huomiointia se ei onnistu, olipa sitten kyseessä koulutuksen järjestäjän- tai työnantajan ohjaaja.

Reformin myötä myös rahoitusmallit uudistuvat ja suurin osa rahoituksesta tulee tulevaisuudessa suoritetuista tutkinnon osista. Tämä herätti opettajissa suurta huolta, ettei mikään oppilaitos vain ala "tehtailla" tutkintoja suuremman

rahan toivossa. Tässä pitänee myös muistaa, että koulutuksen järjestäjä saa perusrahoituksen, joka velvoittaa tekemään tietyn määrän tutkintoja.

5.4 Uuden reformin mukainen tutkinnonosan suoritus

Itse tutkintojen perusteisiin reformissa ei oteta kantaa oikeastaan muuhun kuin arviontiin. Jatkossa oppilaitoksen edustaja ja työelämän edustaja voivat arvioida tutkinnonosan kaksikanta-arviointina. Opiskelijan itsearviointi säilyy edelleen, ja sen merkitystä on tarkoitus korostaa.

Lisäksi opiskelijan henkilökohtaistaminen täytyy tehdä entistä huolellisemmin. Henkilökohtaistamisessa voidaan tunnustaa aiempaa osaamista sen hankintatavasta riippumatta. Tämä tarkoittaa entistä enemmän opiskelijoille yksilöllisiä opintopolkuja.

Myös tulevaisuudessa uuden reformin mukaan voidaan tutkintoja suorittaa oppilaitosten työmailla. Tässä on koulutuksen järjestäjän huomioitava, että työmaat täyttävät tutkintojen perusteissa asetetut kriteerit. Esimerkiksi runkotöiden tutkinnonosan suorittaminen säilyy muutoin ennallaan.

OSAO:n Haukiputaan rakennusosasto on varautunut tulevaan muutokseen varaamalla Oulun kaupungilta vuokratontteja muutamaksi vuodeksi eteenpäin.

Näin voidaan varmistaa edelleen rakentamisen perusasian eli seinärungon valmistus, joko rankarunkomenetelmällä tai elementti tekniikalla oppilaitoksen työmailla. Tulevaisuudessa on myös panostettava entistä enemmän uuden sopimuksen mukana tuomaan koulutusopimukseen ja tämä tarkoittaa entistä tiiviimpää yhteistyötä alueen yrittäjien kanssa. Yhteistyö mahdollistaisi lisää tutkinnon suorituspaikkoja, varsinkin nuorisopuolen opiskelijoille. Nuorisopuolen opetukseen ja arviointiin tuleva reformi tulee vaikuttamaan paljon suuremmin kuin aikuispuolen koulutukseen.

6 AMMATILLINEN OPPIMINEN VUONNA 2025

Tulevan ammatillisen reformin vaikutuksista koulutukseen on keskusteltu monellakin foorumilla. Petri Lempinen Ammattiosaamisen kehittämisyhdistys AMKE ry:stä on kertonut ammatillisesta reformista monestakin näkökulmasta.

Vuonna 2025 edessä on avoin moninaisuus. Yksilöiden arvot ja valmiudet eriytyvät entisestään. Suomi ikääntyy ja väestönkehityksen alueelliset erot kasvavat samalla, kun työn määrä ja osaaminen polarisoituvat. Erilaistuminen ja eriytyminen muuttavat työmarkkinoita niin työntekijän kuin työnantajan näkökulmasta.

Ammatillisella koulutuksella on nyt ja tulevaisuudessa erityinen tehtävä vastata siitä, että kaikki pysyvät mukana. Koulutuksen saavutettavuuden kynnykseksi vuonna 2025 voi muodostua yhä useammin välimatka, opintojen rahoitus tai heikot perustaidot. Välimatka koulutukseen voi olla myös henkinen, sillä nopea yhteiskunnallinen muutos kohtelee suomalaisia eri tavoin. (AMKE julkaisu s.3)

Koko koulutusjärjestelmällä ja erityisesti koulutuksen järjestäjillä on merkittävä rooli yhteiskunnallista eriytymistä hidastavana vastavoimana. Ammatillinen koulutus on parasta sosiaaliturvaa: tulevaisuudessa yksikään ammatillisessa oppilaitoksessa opiskeleva opiskelija ei keskeytä turhaan. (AMKE julkaisu s.3)

Vuonna 2025 edessä on avoin moninaisuus. Yksilöiden arvot ja valmiudet eriytyvät entisestään. Suomi ikääntyy ja väestönkehityksen alueelliset erot kasvavat samalla, kun työn määrä ja osaaminen polarisoituvat. Erilaistuminen ja eriytyminen muuttavat työmarkkinoita niin työntekijän kuin työnantajan näkökulmasta.

6.1 Ammatillisen osaamisen visio vuonna 2025

Työelämän murros on ammatilliselle koulutukselle mahdollisuus. Tulevaisuudessa ammatillinen koulutus on korvaamaton voimavara niin yksilölle, yhteiskunnalle kuin yrityksille: jokaisen potentiaali pääsee parhaaseen käyttöön. Uuden ajan osaajat parantavat yritysten kilpailukykyä ja kansantaloutta.

Tulevaisuudessa koulutuksen järjestäjät näkevät ammatillisen koulutuksen mahdollisuudet laajasti ja toimivat entistä paremmassa yhteistyössä keskenään.

Parhaat käytännöt ja keksinnöt löytävät helposti ja nopeasti jokaisen oppijan ulottuville. Vuoden 2025 ammatillinen koulutus muodostaa ammattilaisuuteen kolmiportaisen matkan oppimisen, osaamisen ja taidon tiellä. (AMKE julkaisu s.4)

6.2 Ammatillinen osaaminen muuttuu

Ammatillisten koulutusten järjestäjillä suuri rooli koulutuksen uudistamisessa. Ammattiosaamisen kehittämissyhdystys AMKE ry on kuvannut ammatillisen koulutuksen muutosta neljällä eri askeleella. Ensimmäisessä askeleessa kuvataan ammatillisen koulutuksen digitalisointia ja pedagogiikka. Toisessa askeleessa on kuvattu opiskelijan yksilöllistä onnistumista. Kolmannessa askeleessa on kuvattu yksilön innovatiivisuutta ja ideointia käytännön työelämässä. Neljännessä askeleessa on esitelty ammattipedagogiikan huippuosaamista ja ennen kaikkea sen kehittämistä. AMKE ry on nostanut esille muutamia tärkeimpiä toimenpiteitä, joiden avulla olisi mahdollisuus päästä eri askeleiden tavoitteisiin.

Ammatillisen koulutuksen digitalisointi ja pedagogiikka

Ammatillisen koulutukselle digitalisaation ydin on tekemisen tapojen, ammattien sisältöjen ja työn olemuksen kokonaisvaltainen muutos. Muutos haastaa oppimisen tarpeet, tavat ja paikat. Tieto on kaikille avointa ja saatavilla, joten myös ammatillisen koulutuksen tulee keskittyä tiedon ja taidon käsittelemiseen arviointiin ja soveltamiseen. Oppimisen pedagogiikka perustuu työelämän ja yhteiskunnan digitaalisuuden käsikirjoitukselle ja osaamistarpeille.

- Kiteytetään työelämäkumppaneiden kanssa digitaalisen maailman ammattilaisen osaamistarpeet palvelemaan uutta työelämää.
- Kehitetään opiskelijan henkilökohtaisia digivalmiuksia vastaamaan työelämän ja aktiivisen kansalaisuuden vaatimuksiin.
- Päivitetään pedagogiikka, oppimistilanteet ja -ympäristöt digiaikakaudelle.
- Digitalisoidaan koulutus vastaamaan tulevaisuuden tarpeita. (AMKE julkaisu s.6)

Opiskelija- yksilöllinen onnistuja

Ammatti-identiteetti on ihmisen käsitys itsestään työntekijänä. Ammattilaisuus puolestaan jäsentää yksilön osaksi työelämää ja yhteiskuntaa. Ammatillainen on ylpeä osaamisestaan ja hän osaa tehdä työnsä hyvin, arvioida työtään sekä kehittää itseään tämän pohjalta. Ammatillinen koulutus on henkilökohtainen ammattilaisuuteen tähtäävä kehitysprosessi, jossa oppimisyhteisöllä ja vuorovaikutuksella muiden kanssa on merkittävä rooli. Suomen kilpailukyky rakentuu ammattilaisten varaan ja tulevaisuus rakennetaan osaamisella.

- Muotoillaan jokaiselle opiskelijalle nykyistä yksilöllisempi tutkinto ja tarjotaan erilaisia opiskelupaikkoja erilaisille ja eri tavoin oppiville ihmisille.
- Taataan jokaiselle hyväksyvä ja yhteisöllinen oppimisyhteisö, joka jättää tilaa yksilön kasvulle.
- Kiinnitetään erityinen huomio ongelmanratkaisukyvyyn, erilaisuuden hyväksymisen ja yrittäjyystaitojen oppimiseen
- Varmistetaan ammatillista koulutusta arvostavan puheen ja asenteen heittäminen yhteiskunnassa. (AMKE julkaisu s.6-7)

Innovatiivisuus ja ideointi käytännön työelämässä

Innovaatioista 96 %:a syntyy käytännön työssä. Näistä arjen innovaatioista syntyvät talouskasvun avaimet. Suomalaisen maailman parhaan ammatillisen koulutuksen erityispiirre on, että työtä tekevät uskaltavat ja osaavat ratkaista kohtaamansa ongelmat ja kehittää työtään arjessa. Tulevaisuudessa ammatillisten innovaatioiden arvo ja merkitys tunnustetaan ja ymmärretään laajasti. Yrityksemme ovat riippuvaisia osaajistamme. Siksi ammattitaidolla ja yritystoiminnalla on kohtalonyhteys. Ammattiin opiskelevat oppivat työnteon ja kasvavat innovaatioaktiivisiksi laadukkaasti työssäoppimisen koulumina, sillä ammattiosaaminen ja luova innovaatiokyky opitaan käsi kädessä. Työelämän innovaatioihin liittyvät

kokeilut ovat oppimisen arkea. Ammatillisissa tutkinnoissa innovaatio-oppiminen on osa kaikkea opiskelua.

- Lisätään työelämässä tapahtuvan oppimisen monipuolisuutta ja erilaisia työssäoppimisen muotoja.
- Vastataan eri kumppanuuksien kautta syntyviin kehittämistarpeisiin ja tiivistetään yhteistyötä korkeakoulujen kanssa.
- Arvioidaan koulutuksen järjestäjien prosessit ja toimintatavat säännöllisesti.
- Panostetaan henkilöstön osaamistarpeiden tunnistamiseen ja osaamisen kehittämiseen. (AMKE julkaisu s.7)

Ammattipedagogiikka ja sen kehittämisen tarpeet

Ammatillisen koulutuksen menestys perustuu pedagogisen osaamisen jatkuvaan kehittämiseen, jolloin oppiminen ja opetus todella vastaavat tarpeita ja odotuksia. Opetus ja toimintatavat kehittyvät oppijan, opettajan ja johdon yhteistyöllä – pedagoginen kehittäminen on jokaisen asia. Oppimiskäsityksen, ihmiskäsityksen ja johtamiskäsityksen on kuljettava samaan suuntaan, jotta yhteisöjen järkevä kasvu ja kehittyminen ovat mahdollisia. Arki on osa opiskelijan oppimista. Oppimisen tukea tulee olla tarjolla ympäri vuorokauden vuoden jokaisena päivänä. Opiskelijan saa tukea vertaisiltaan ja eri ammattiryhmiltä sekä oppilaitoksissa että työpaikoilla.

- Keskitytään ammattipedagogiikkaan – siihen, minkä osaamme parhaiten.
- Tuetaan ja synnytetään uudenalaista opettajuutta ja oppimista.
- Kehitetään jatkuvasti uutta pedagogiikkaa ja sitä tukevia rakenteita ja johtamista.
- Tehdään tämä kaikki oikealla asenteella: ylös, ulos ja liikkeelle – ilman tekoja ei luoda muutosta. (AMKE julkaisu s.6-8)

POHDINTA

Tämän työn tavoitteena oli kehittää rakennusalan perustutkinnon osan 2.2.1 Runkovaiheen työt tutkinnon osaa vastamaan paremmin työelämän tarpeita. Samalla oli tarkoitus päivittää runkorakentamisen opetusta Oulun seudun ammattiopistossa huomioiden Suomen hallituksen asettamat ammatillisen opetuksen uudistukset.

Oma kokemukseni opetustyössä runkorakentamisesta on mielestäni kattava, mutta aina palautteesta saadaan uusia ja hyviä näkökulmia kuten tässäkin työssä sain opiskelijoilta palautetta heille laaditusta kyselystä. Lisäksi pohdimme opettajien kesken uusia mahdollisuuksia kouluttaa runkorakentamista. Joitain tuloksia on jo nyt otettu käyttöön runkorakentamisen opetukseen.

Opiskelijoille laaditun kyselyn tulokset antoivat hyvin kuvaa jo siitä, mikä oli heille tärkeää, ja kuinka he pystyvät sisäistämään kaikki määräykset ja toleranssit kaiken muun rakentamisen keskellä. Moni opiskelija toivoi myös työssäoppimisjaksolla pääsevänsä kokemaan ja mahdollisesti oppimaan uutta runkorakentamista. Tämä työ, jossa keskityttiin pelkästään runkorakentamisen tutkinnon osaan, antaa hyvän pohjan jatkaa kehitystä myös muille tutkinnon osille, joita olisi myös syytä tarkastella.

Uuden ammatillisen reformin myötä on meille opettajille tulossa paljon haasteita. Riittävätkö resurssimme toteuttaa reformi tuollaisenaan? Kuinka nuorisasteen ammatilliset opettajat selviävät, kun tutkinnon suoritukset siirtyvät oppilaitos ympäristöstä työmaille. Lisäksi tulevat koulutussopimukset joiden mukaan opiskelijoiden teoriaopetus tulee vähenemään entisestään.

Mieleeni tulee, onko tämä siirtymäaika liian lyhyt. Vasta uudistettiin ja yhdistettiin tutkintotoimikuntia. Olisiko ollut viisasta kokeilla uuden reformin myötä tulevia muutoksia etukäteen jollain alalla. Sekä kuulla heidän mielipiteensä ja luultavasti tehdä parannuksia reformiin ja vasta sitten siirtymäajan kautta sitouttaa loputkin alat uuteen reformiin ja kohti parempaa ammatillista huomista.

Nyt kun olemme jo joka tapauksessa menossa kohti uutta, on minulla huoli tulevasta rakennusalan työntekijöistä, rakentajista kuin työnjohtajista. Hallitsevatko tulevaisuudessa rakentajat kokonaisuuden, vai ovatko he erikoistuneet vaikkapa runkorakentamiseen. Entä työnjohto? Onko sillä kokemusta rakennusalalta ennen ammattikorkeakouluopintoja? Ammattiopisto pohjalta vaikea päästä jatko-opintoihin ammattikorkeakouluun, koska ammattiopistojen matematiikan ja fysiikan opetus jää vähäiseksi. Tulevaisuudessa olisikin syytä myös miettiä, onko mahdollista järjestää valinnaisina kursseja, jotka helpottavat pääsyä ammattikorkeakouluihin.

LÄHTEET

Näyttötutkinnon perusteet. Opetushallitus. Saatavissa: <http://www.oph.fi/naytto-tutkinnot>. Hakupäivä 25.3.2017.

Runkovaiheen työt e-perusteet. Opetushallitus. Saatavissa: <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/esitys/1724170/naytto/tutkinnonosat/1724013>. Hakupäivä 26.3.2017

Koulutussojimusmalli. Opetus ja kulttuuriministeriö. Saatavissa: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/74906/okm08.pdf?sequence=1>. Hakupäivä 26.3.2017

Oppiminen osaaminen taito julkaisu. AMKE ry. Saatavissa: http://www.amke.fi/media/julkaisuja/amke_askeleet_ammattiosaamisen_02.pdf. Hakupäivä 26.3.2017

Näyttötutkinto-opas 2016. Opetushallitus. Saatavissa: http://www.oph.fi/download/177568_nayttotutkinto_opas_2016.pdf. Hakupäivä 27.3.2017

Näkökulmia henkilökohtaistamiseen. Opetushallitus. Saatavissa: http://www.oph.fi/download/165193_161129_nakokulmia_henkilokohtaistamiseen.pdf. Hakupäivä 27.3.2017

LIITEET

Liite 1. Opiskelijoille laadittu tutkimuskysely runkovaiheen tutkinnon osasta.

Kyselyyn sai vastata numero arvioinnilla 1= huono → 5= erinomaisesti tai antaa kirjallista palautetta

1. Miten mielestäsi onnistuit runkotyövaiheessa.
Ne jotka arvioivat osaamistaan numerona antoivat 2-4 numerot.
 - Kirjallisia kommentteja
 - ”Runkotolpat tulivat lopulta oikeaan mittaan ja oikeille paikoille”
 - ”Ihan hyvin onnistuin”
 - ”alun mittavirheen jälkeen onnistuin ihan hyvin”

2. Mitä jäit kaipaamaan ja olisitko halunnut kokeilla jotain toista tekniikka runkotyövaiheessa?
Kysymykseen ei annettu numero arviointia.
 - Kirjallisia kommentteja
 - ”En varsinaisesti. Enempi oppii tolppa kerrallaan kuin elementtiä pystyttäessä”
 - ”Elementin teko, mutta mieluummin tämä tapa”
 - ”Työmaalla rungon pystytys”
 - ”Kappale tavara rungon pystys ja revaus”

3. Miten hyvin hallitsit runkotyöt tällä hetkellä?
Ne jotka arvioivat osaamistaan numerona antoivat 2-4 numerot.
Kirjallisia kommentteja
 - ”Mielestäni ihan hyvin”
 - ”Perus hyvin”
 - ”Teoriassa hyvin mutta, käytännön kokemusta tarvitsee lisää”

4. Miten hyvin ymmärrät rungon toiminnan ja siihen vaikuttavat jäykistys periaatteet?
Ne jotka arvioivat osaamistaan numerona antoivat 3-5 numerot.

Kirjallisia kommentteja

- "Kertausta vaatii"
- "Molemmat asiat selvillä"
- "Perus hyvin"

5. Kuinka hyvin osaat käyttää runkotöissä tarvittavia mittausvälineitä ja puun työstövälineitä?

Ne jotka arvioivat osaamistaan numerona antoivat 3-5 numerot.

Kirjallisia kommentteja

- "Hallitsen"
- "Melko hyvin"
- "Kaikkia vaadittuja mittavälineitä on pääsyt käyttämään ja osaan käyttää niitä"

6. Hallitsetko runkotöissä vaaditut mittatarkkuudet?

Ne jotka arvioivat osaamistaan numerona antoivat 3-5 numerot.

Kirjallisia kommentteja

- "Teimme ikkunassa virheen, mutta runko on muilta osain mittatarkka"
- "Kertausta vaatisi"
- "Uskon hallitsevani"
- "Hallitsen"

7. Saitko tehdä runkotöitä riittävästi, tuliko luppoaikaa?

Kysymykseen ei annettu numero arviointia.

Kirjallisia kommentteja

- "Kun tekee 10 metriä seinää saa nähdä peruseriaatteen ihan hyvin"
- "Hyvin sain tehtyä, ei ollut liian isot ryhmät"
- "Sain aivan tarpeeksi ja luppoaikaa tuli hieman"

Liite 2. Rakennusalan opettajille laadittu kysely ja keskustelu lomake.

1. Miten tutkintasuoritukset tulevat muuttuman uuden reformin myötä?

”Nuorisopuolen ”näytöt” kokevat suuren uudistuksen koska kaksikanta arviointi tulee todelliseksi eli opettaja arvio edelleenkin ”näyttää”, mutta myös työelämän arvioitsija tulee olla osallisena arvioinneissa, joka tulee näkyä tehdyissä dokumenteissa. Aikuispuolen arvioinnista poistuu kolmikanta, joka muuttuu kaksikanta arvioinniksi”

2. Kuinka opettajan työ muuttuu?

”Opettajan rooli tulee tulevaisuudessa olevan enemmän ohjaava ja mahdollistaja. Opettajan tehtävä tulee haasteellisemmaksi ”pakollisen” henkilökohtaistamisen myötä, joka tarkoittaa yksilöllisten opintopolkujen suunnittelua myös nuorisopuolelle.”

3. Riittääkö opettajien resurssit työmailla kiertämiseen, kun reformi painostaa opiskelijoiden siirtymistä yrityksiin suorittamaan tutkinnon osat?

”Niukkenevien tuntiresurssien myötä työssä oppimisen valvonta tulee olemaan haasteellinen. Jo nyt tutkintasuoritukset annetaan todellisissa työympäristöissä, mutta nuorisopuolen näytöt voivat tapahtua ”vielä” vaikka halliolosuhteissa.”

”Työpaikoille siirtyvän oppimisen myötä pitää opettajille siirtää resurssia valvontaan ja tutkinnonvastaanottamiseen entistä enemmän, mikäli aiotaan tulevaisuudessa yhteistyön yritysten kanssa luonnistuvan siten, kuin se reformissa on suunniteltu.”

4. Saavatko opiskelijat reformin myötä opiskella rauhassa tutkinnon perusteissa vaaditut ammattitaito vaatimukset?

”Rahoitus järjestelmä muutoksen myötä tulee paineet kovenemaan sekä opiskelijoihin, että opettajiin. Suurin osa rahoituksesta tulee suoritetuista tutkinnon osista (n 45%), vaikuttavuudesta (n 15%) ja niin sanottu ennakko rahoitus kou-

lutuksen järjestäjille on suunniteltu suuruudeltaan noin 30%:a, joka joidenkin tietojen mukaan sisältää jo tietyn määrän tutkintoja, jotka tulee koulutuksen järjestäjällä toteutua.”

5. Selviytyvätkö opiskelijat yrityksiin kireissä aikatauluissa mukana?

”Yrityksen resursseista ja asenteesta riippuu, kuinka opiskelija selviytyy sekä etenkin asenteesta opiskelijoita kohtaan. Nykyisen kaltainen käytännö ei tule palvelemaan ketään tulevaisuudessa ja reformin tavoitteet eivät täyty. Ja siten ammattitaitoisen työvoiman riittävyys on uhattuna. Jos resurssia (ohjausta) tulee riittävästi opiskelijoiden ohjaamiseen /opastamiseen uskon, että opiskelijat pysyvät mukana. Mutta ei ilman aktiivista otetta ja huomiointia, olipa sitten kyseessä koulutuksen järjestäjän- tai työnantajan ohjaaja.”